

TRAFICUL DE FEMEI – O PROBLEMĂ A SOCIETĂȚII MODERNE

CLAUDIA PETRESCU

Migrația în România, ca și în celelalte țări din centrul și estul Europei a fost ridicată, la începutul anilor '90, în perioada imediat următoare căderii regimului comunist. Acest lucru s-a întâmplat datorită scoaterii restricțiilor severe impuse de regimul comunist la trecerea frontierei, dar și datorită instabilității și incertitudinii care au caracterizat prima fază a procesului de tranziție. Criza economică a încurajat mii de români să emigreze la muncă în țările vestice.

Traficul de ființe umane poate fi considerat o formă extremă a migrației ilegale, care chiar dacă are dimensiuni reduse, este, oricum, un fenomen îngrijorător, deoarece el constituie o încălcare serioasă a drepturilor omului, ce nu poate fi acceptată într-o societate democratică și civilizată. Consecințele sunt dramatice – dacă avem în vedere obiectivele individuale de dezvoltare pe termen lung – demnitatea persoanelor ca ființe umane și imaginea lor în comunitate.

România a devenit o țară de tranzit și de origine pentru trafic, datorită poziției sale între două arii (fosta Iugoslavie și fosta Uniune Sovietică) care au fost confruntate cu fenomenul „triplei tranziții”, ceea ce implică nu numai transformarea societății și a statului într-o democrație și a economiei într-una de piață, ci și consolidarea unui nou stat național. Această triplă tranziție ce a avut loc în state confruntate cu război și mișcări sociale a oferit posibilitatea dezvoltării crimei organizate, care include, printre altele, și traficul de ființe umane. Slăbiciunea noilor state-națiuni formate la est și sud-vest de România, le-a transformat în locuri sigure pentru rețelele crimei organizate. Traficul de ființe umane este direct legat de situația socioeconomică a țărilor de origine și de existența unei „piețe” în țările de destinație.

Traficul de ființe umane reprezintă o formă de sclavie, strâns-legată de alte segmente ale criminalității organizate (traficul de droguri, traficul de armament, spălarea de bani ș.a.), care a atins cote alarmante la nivel mondial. La nivel mondial, cifra reprezentând femeile și copiii traficați anual prin rețele transfrontaliere din țările în curs de dezvoltare către Occident a fost estimată la câteva sute de mii. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, în noiembrie 2002, afirma că cca 200 de mii de femei au căzut victime rețelelor de trafic balcanice. Organizația Internațională pentru Migrație arată că cele mai importante țări de origine pentru traficul de femei sunt Moldova, România, Ucraina, Rusia și Bulgaria. Centrul acestui gen de comerț este România, datorită poziției geografice care o face țară de tranzit și datorită existenței unui număr mare de persoane sărace, dispuse să facă orice pentru bani.

Lucrarea de față își propune o analiză a fenomenului traficului de persoane, concentrându-se, în special, pe traficul de femei, urmărind să stabilească cauzele, factorii care facilitează fenomenul și cei care îl inhibă, amploarea și dinamica acestuia, să evalueze politicile anti-trafic, să propună soluții pentru stoparea traficului de persoane.

DEFINIREA FENOMENULUI

Potrivit prevederilor *Protocolului privind prevenirea, combaterea și sancționarea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor*, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva crimei organizate transfrontaliere, „trafic de persoane înseamnă recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare cu forța sau prin folosirea forței sau altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau de situația de vulnerabilitate sau prin oferirea sau acceptarea de plăți sau foloase pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane, în scopul exploatării. Exploatarea va include, la nivel minim, exploatarea prostituției altora sau alte forme de exploatare sexuală, muncă sau servicii forțate, sclavie sau practici similare sclaviei, servitute sau prelevarea de organe”(art. 3, alin. A).

Recomandarea nr. R (2000)11, adoptată de Comitetul Miniștrilor Consiliului Europei, se referă la traficul de ființe umane, în scopul exploatării lor sexuale, pe care îl definește astfel: „traficul de ființe umane, în scopul exploatării sexuale include recrutarea de către una sau mai multe persoane fizice sau juridice și/sau organizarea exploatării și transportului sau migrației legale sau ilegale a persoanelor, chiar și cu consimțământul acestora, în scopul exploatării lor sexuale, prin intermediul, printre altele, al coerciției, în special a violenței sau amenințărilor, abuzului de încredere, de autoritate sau abuzului unei situații de vulnerabilitate.”

Esența traficului o reprezintă transformarea unei persoane în marfă, fără știrea sau consimțământul acesteia.

Cauzele traficului de femei

1. Nivelul de trai – Cele mai multe dintre victime aparțin unor familii în care unul dintre părinți, sau chiar ambii, sunt șomeri, confruntându-se cu mari dificultăți materiale, sau ele însele au o situație familială grea, fiind abandonate de soți și având copii în întreținere.

Marea majoritate a victimelor traficului provin din Moldova, care este recunoscută pentru pungile de sărăcie comunitară. Din moment ce comunitatea nu oferă prea multe perspective (locuri de muncă, locuințe), femeile merg să câștige bani pentru a-și putea satisface anumite nevoi. Variația ratei sărăciei este responsabilă, într-o oarecare măsură, de migrația ilegală și de traficul de persoane. Persoanele sărace sunt cele mai vulnerabile.

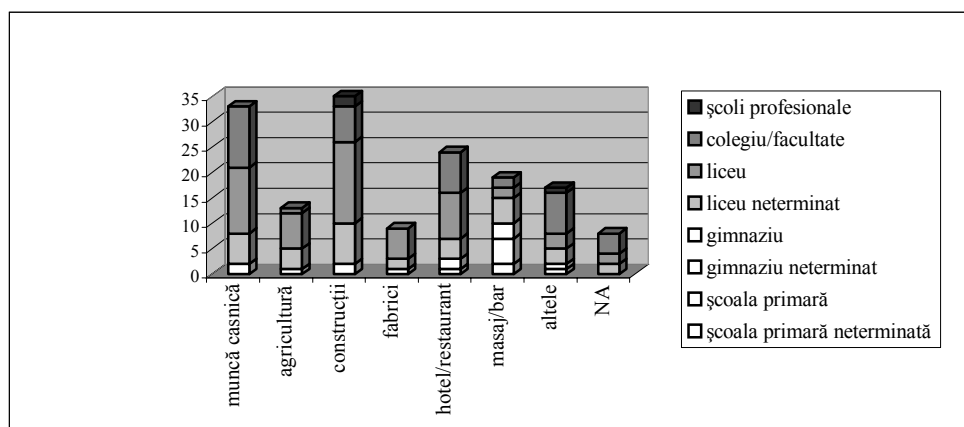
Deși din analizele întreprinse se observă că fetele provin din familii unde nu există probleme financiare atât de mari, sărăcia este încă considerată a fi una dintre cauzele traficului.

2. Șomajul – o altă cauză importantă a traficului o reprezintă rata mare a șomajului. Lipsa locurilor de muncă și slaba lor calificare fac ca femeile să cadă în capcana traficantilor. Trebuie evidențiat aici și nivelul scăzut al salariilor, care nu acoperă minimul necesităților. În multe situații, aceste persoane, dacă își găsesc un loc de muncă, sunt angajate fără documente oficiale și sunt prost plătite.

3. Educația – cele mai multe dintre fetele care sunt traficate nu și-au încheiat ciclul obligatoriu de educație. Ele nu au o calificare adecvată, nu au experiență pe piața muncii și, astfel, sunt mai vulnerabile. Vulnerabilitatea este invers proporțională cu nivelul de educație. Cele mai vulnerabile (circa 40%) sunt cele care nu au terminat liceul, având vârsta cuprinsă între 15–20 de ani. În ultimii ani, vârsta fetelor traficate a scăzut chiar la 12, 13 ani. Educația, ca rezultat a nivelului pregătirii școlare și profesionale, dar și ca nivel al educației receptate și sedimentate în plan familial și social, este factorul de formare al responsabilității, înțeleasă nu neapărat în sensul asumării unei obligații anume, sau ca adoptarea unei conduite conforme normelor sociale ale momentului, ci ca și capacitate de raportare lucidă, realistă, la complexul de circumstanțe ce se succed în viața personală și în care se include, decisiv, alternativele ocupaționale. Lipsa de educație le face pe victime să poată să se orienteze în țările de destinație numai spre munci care nu cer îndemănare și pricepere foarte mare și, deci, sunt prost plătite, sau spre locuri de muncă temporare, desfășurate în condiții precare.

Grafic 1

Distribuția pe tipuri de activități și nivel de educație

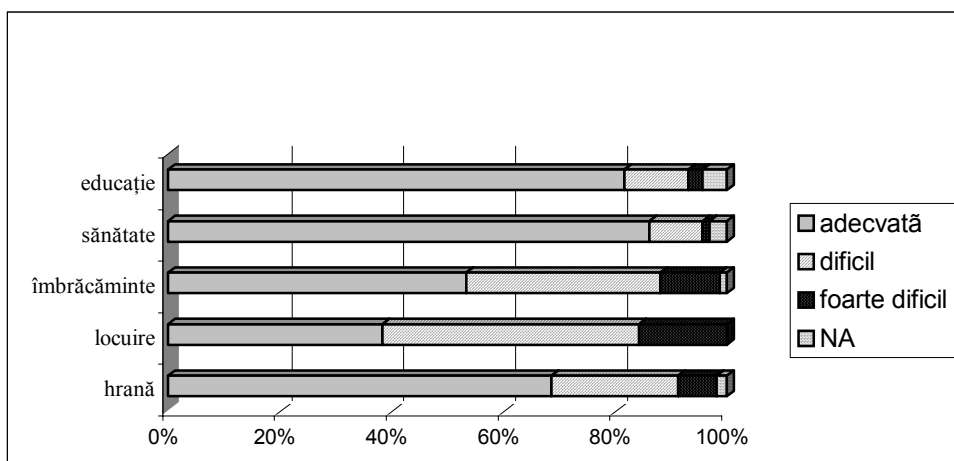
Sursa: *Rapid Assessment Survey on Human Trafficking from Romania. For purposes of Labor and Sexual Exploitation*, raport elaborat de Institutul de cercetări în domeniul muncii și protecției sociale, 2003, București.

4. Mediul familial – femeile provin, în general, din familii în care alcoolismul, conflictele și antecedentele penale sunt o constantă, ca și lipsa afecțiunii parentale. De această situație familială profită mulți dintre traficanți, care mimează față de victime interese de natura afectivă, în momentul racolării. Multe dintre victime încearcă să scape dintr-un mediu familial dominat de violență sau un mediu familial prea constrângător.

5. Existența unui model de succes – una dintre cauzele cele mai importante o reprezintă modelul de reușită în viață pe care victimele îl au. Din analiza cercetărilor întreprinse în domeniul traficului de femei a reieșit că principala cauză a migrației o reprezintă nu lipsa mijloacelor de trai, ci percepția indivizilor vizavi de posibilitățile lor de autorealizare în România. Un mediu în care oportunitățile oferite generației tinere sunt extrem de reduse, iar șansele de angajare sunt mici, îi face pe cei mai mulți să considere că nu se pot realiza decât în străinătate. Multe dintre tinere au fost expuse la povești despre migrația de succes, ceea ce le crește gradul de vulnerabilitate.

Grafic 2

Distribuția în funcție de percepția asupra condițiilor adecvate de trai, înainte de plecarea în străinătate

Sursa: *Rapid Assessment Survey on Human Trafficking from Romania. For Purposes of Labor and Sexual Exploitation*, raport elaborat de Institutul de cercetări în domeniul muncii și protecției sociale, 2003, București

Factori facilitatori ai traficului

1. Veniturile/satisfacția față de venituri – salariile foarte mici oferite în țară le determină pe multe dintre femei să plece în străinătate, în speranța unor câștiguri mai mari.

2. Factori endogeni, care se constituie la nivel individual în predispoziții pentru o astfel de orientare ocupațională:

- Deficiențele structurale ale personalității persoanelor implicate în trafic: tarele moral – caracteriale, labilitatea psihică, alienarea, orientarea anti-socială;

- Consecințele debutului vieții sexuale din perioada adolescenței, precum și ale agresării sexuale anterioare.

3. Dorința de realizare și independență – lipsa locurilor de muncă și lipsa unui venit fac ca femeile să depindă, financiar, de părinți sau de soți; astfel, ele cad în capcana traficantilor, care le promet venituri substanțiale care să le permită să fie independente față de soți sau părinți. În plus, ele doresc să scape dintr-un mediu familial caracterizat de violență, unde sunt abuzate sau neglijate.

4. Rezidența într-o aglomerare urbană – conform cercetărilor, fetele care locuiesc în mediul urban sunt mai predispuse la a cădea în capcana traficantilor. În localitățile urbane mari, controlul social este redus. În cadrul comunităților mici, există un set de sancțiuni asociate normelor comunitare tradiționale și, de aceea, traficul de femei este foarte puțin întâlnit.

5. Locuire într-un mediu instituțional – fetele care au trăit în mediul instituțional cad în capcana traficantilor, datorită faptului că la vârsta de 18 ani, când părăsesc instituțiile nu au locuință și nici un loc de muncă de unde să obțină venituri.

6. Vârsta – femeile care cad cel mai repede pradă traficantilor au vârste cuprinse între 15 și 25 de ani.

7. Expunerea la povești de migrație de succes – experiențele de migrație de succes prezentate de mass-media sau de către cercul de cunoscuți generează reprezentări sociale asupra unor destinații văzute ca salvatoare, pentru starea în care se află victimele.

8. Legislația lacunară și insuficient armonizată cu normele internaționale – legislația nu prevede sancțiuni pentru traficanți și, mai ales, nu oferă soluții pentru victime. Femeile traficate, care reușeau să scape, nu intrau într-un program de protecție a victimelor și de aceea, de multe ori, cădeau pradă răzbunării traficantilor.

9. Ineficiența controlului, fapt contrabalansat de acțiunile din ce în ce mai bine organizate ale crimei transfrontaliere.

Dinamica fenomenului traficului de femei

Apariția și evoluția fenomenului

Restabilirea libertății de mișcare transfrontalieră după căderea comunismului, în 1989, a dus la apariția pieței de trafic de ființe umane în Europa Centrală și de Est. Astfel, pe lângă zonele tradiționale de origine (nordul și centrul Africii, America Latină, Asia), țările din centrul și estul Europei atrag atenția, în mod deosebit la ora actuală, cu un număr crescând de femei și copii traficați către vestul Europei, număr estimat la circa 120 000 anual. Cei mai importanți factori generatori ai fenomenului de trafic de ființe umane au fost criza tranziției din țările fostului bloc comunist, a sistemului economic, social, politic în perioada de după 1990, precum și discrepanțele de dezvoltare regională pe plan european, care presupun oportunități diferite de realizare pe plan material, profesional, în țările

Occidentului. Odată cu deschiderea frontierelor, traficul de ființe umane a devenit o practică și un mijloc de câștig, veniturile provenite din traficul de ființe umane fiind estimate ca depășind cu mult pe cele provenite din traficul cu droguri.

În plan regional, criza din Balcani din ultimul deceniu a favorizat dezvoltarea fenomenului, România fiind citată ca țară generatoare, dar și de tranzit, a marilor rețele de trafic de femei, provenind îndeosebi din Asia, dar și din țările vecine (Ucraina, Moldova sau Belarus).

În România, ca în majoritatea țărilor est-europene, tranziția spre o societate democratică s-a dovedit a fi un proces lung și dureros, mai ales din punctul de vedere al securității sociale. Unul dintre efectele acestei tranziții prelungite a fost scăderea calității vieții. Numărul locurilor de muncă a scăzut dramatic, iar rata șomajului a crescut. Datele statistice arată că cele mai afectate sunt femeile, ele fiind primele care își pierd locul de muncă. Pe fundalul sărăciei, lipsei de perspective, a violenței în familie, a apartenenței la familii dezmembrate, multe tinere ajung în situația de a accepta migrația ilegală către Occident.

Generic, cele mai semnificative forme de manifestare a traficului de ființe umane sunt prostituția organizată, proxenetismul, adopțiile ilegale și, în general, migrația ilegală de persoane, iar ponderea victimelor este deținută de femei și copii.

În perioada 01. 2000–06. 2003 România ocupa locul trei în statisticile OIM, cu privire la victimele traficului de persoane asistate, în Europa Centrală și de Est, după țări ca Albania și Moldova.

Tabelul nr.1

Regional Clearing Point, First Annual Report on Victims of Trafficking in South-Eastern Europe, 2003

Victime ale traficului, identificate și asistate în perioada 01. 2000–06. 2003	Număr absolut
Albania	2 241
Moldova	1 131
România	778
Bulgaria	352
Kosovo	286

Din tabelul nr.1 se poate observa că numărul victimelor asistate este foarte mare în Albania, aceasta fiind o țară-cheie în traseul victimelor către Europa Occidentală, foarte multe dintre persoanele traficate aici fiind identificate la trecerea ilegală a Mării Adriatice către Italia, ca primă destinație în traseul lor.

Conform *Regional Clearing Point, First Annual Report on Victims of Trafficking in South-Eastern Europe, 2003* numărul minim de victime de naționalitate română și străină, asistate în România, în perioada ianuarie 2000 – mai 2003 este de 818. Numărul minim de victime de naționalitate română identificate și asistate în aceeași perioadă este de 778. Aceste cifre cuprind, în marea majoritate, femei repatriate prin programele de asistență ale OIM și ale ONG locale.

Tabelul nr. 2

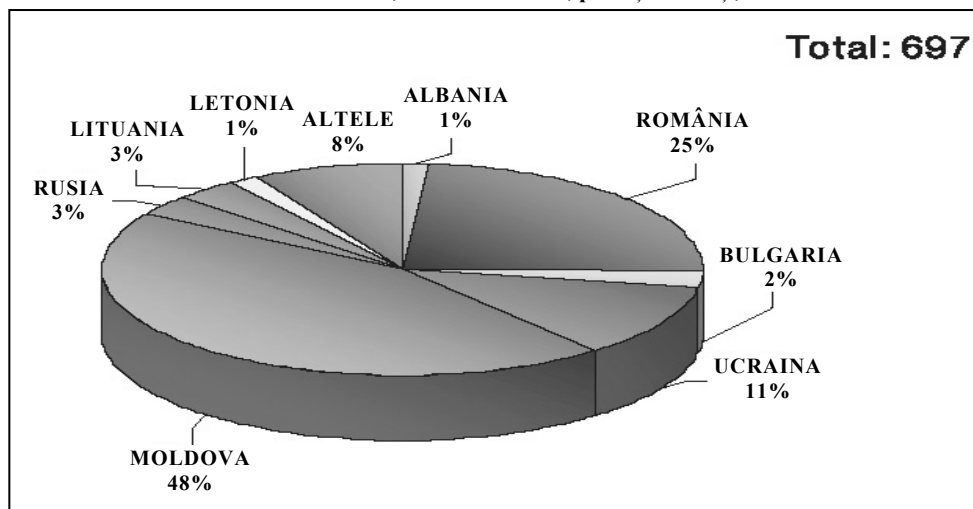
	2000	2001	2002	Mai 2003
Victime ale traficului, de naționalitate română	163	261	243	111

Sursa: Regional Clearing Point, First Annual Report on Victims of Trafficking in South-Eastern Europe, 2003

După cum se poate observa din tabelul nr. 1, numărul de victime ale traficului, de naționalitate română, a crescut ușor din 2000 până în 2001, păstrându-se relativ constant în perioada 2001–2002. Din 2000 până în decembrie 2004 numărul victimelor asistate de către OIM București a fost de 935 de victime: 157 în 2000, 246 în 2001, 219 în 2002, 159 în 2003 și 154 în 2004. Se observă o ușoară scădere a numărului victimelor asistate, dar trebuie să avem în vedere faptul că, dacă la început, majoritatea victimelor primeau asistență de la OIM București, după 2002 (când ONG au devenit parteneri în cadrul Programului Regional Anti-trafic inițiat de OIM) multe dintre ele au fost preluate de către ONG din zonele din care proveneau (*Alternative Sociale* din Iași, *Asociația Avicena* din Bacău, *Conexiuni* din Deva, *Asociația Sinergii* din Timișoara).

Grafic 3

Victime ale traficului, asistate de OIM, pe naționalități, în 2000

Sursa: *Victime ale traficului în Balcani, 2001*.

Din graficul 3 se poate vedea că România deține o pondere de 25% dintre victimele asistate de OIM, în anul 2000, ocupând locul doi, după Republica Moldova (46%).

În anul 2001, pe linia traficului de ființe umane au fost depistate 463 de persoane, dintre care 116 proxeneți, 269 de femei traficate și 78 de călăuze.

Femeile ce au urmat să fie scoase fraudulos din România, pentru a fi duse ilegal în alte țări, în vederea practicării prostituției erau din Republica Moldova (51,6%), România (36%) și Ucraina (12,2%). Ucraina, România și Moldova sunt atât țări de origine, cât și de tranzit pentru grupurile de femei traficate în scopul exploatării sexuale către spațiul fostei Iugoslavii, Albania, Grecia, Cipru, Italia, Olanda și alte state membre ale Uniunii Europene. În România, județele limitrofe granițelor cu Moldova și Ucraina, care de altfel, sunt printre cele mai sărace din țară, sunt principalele „județe-sursă” pentru prostituție în afara granițelor.

În cazul traficului ilegal de ființe umane, pot fi întâlnite două situații:

– femeile părăsesc țara, fiind pe deplin conștiente de „serviciile” pe care le vor presta la destinație. Ele negociază, în prealabil, cu racolatorii condițiile, inclusiv cele financiare;

– femeile sau fetele minore semnează contracte, aparent legale, având ca obiect ocupații ca: *baby-sitter*, asistente medicale, însoțitoare bătrâni, dansatoare, chelnerițe etc.

Cazurile aflate în evidența poliției permit identificarea următoarelor situații, după ce se ajunge la destinație: acestea lucrează într-o țară a Uniunii Europene, unde prostituția este legalizată, primind chiar și drept de muncă; acestea sunt oprite într-o zonă de conflict (Kosovo, Bosnia și Herțegovina, FRI a Macedoniei) sau în țări ale Uniunii Europene, Turcia sau Cipru, pașapoartele le sunt confiscate de către infractori și sunt obligate să se prostitueze, în condiții de sclavie sexuală. Din punct de vedere legal, femeile din prima categorie sunt prostituate, iar cele din categoria a doua sunt victime, independent de situația lor în țara de destinație finală. Însă, din punct de vedere umanitar, amândouă categoriile sunt victime.

TRAFICUL DE FEMEI, ÎN CONTEXTUL CRIZEI DIN BALCANI

Traficul de femei în regiunea balcanică a luat amploare odată cu războiul din fosta Iugoslavie și cu venirea trupelor de menținere a păcii KFOR în regiune. Conflictul balcanic a contribuit totodată și la crearea unei „piețe” a prostituției. Deloc surprinzător, la acest lucru a contribuit și influxul masiv de bani realizat o dată cu venirea în zonă a diferitelor misiuni internaționale de menținere a păcii. O sursă din cadrul Misiunii Națiunilor Unite în Kosovo (UNMIK) a declarat, în luna august 2003, că piața e atât de dezvoltată în regiune, încât multe fete preferă acum să lucreze ca prostituate, fiind bine plătite, tratate decent de „peștii” lor și „trăind oricum mult mai bine decât în țările de origine” (cf. cu *Centrul Român pentru Jurnalism de Investigații*). Economia provinciei Kosovo este, în foarte mare măsură, dependentă de prezența oficialilor comunității internaționale și a trupelor de menținere a păcii. Ei formează așa-numiții „internaționali”. În orașe precum Priștina sau Prizren, există numeroase

magazine, restaurante sau cluburi de noapte, toate arătând modern, apărute pentru a satisface gusturile numeroșilor străini aflați în Kosovo. Zona Balcanilor, instabilă din punct de vedere al siguranței naționale și a conflictelor locale și foarte permisivă din punctul de vedere al cadrului legislativ, s-a dovedit un rai pentru traficanții de carne vie. Prezența trupelor internaționale de menținere a păcii în zonă a fost catalizatorul apariției pieței de trafic de femei.

Problema traficului de ființe umane a fost privită, exclusiv, din punctul de vedere al victimelor și al proxeneților care le comercializează, nu însă și din punct de vedere al consumatorilor. Trupele de menținere a păcii sunt cele care au asigurat o cerere constantă de femei pentru prostituție. Codul penal american (art. 18, 1384) incriminează prostituția ce se desfășoară în apropierea bazelor militare și navale. Conform acestor dispoziții, sunt pedepsite cu amenda sau închisoarea de cel mult un an practicarea prostituției, procurarea sau solicitarea propunerilor de practicare a prostituției, organizarea locurilor de desfășurare a prostituției, practicarea prostituției în orice fel de vehicul. De asemenea, Art. 18, 2243 al Codul penal federal american pedepsește cu închisoarea până la 15 ani abuzarea sexuală a unui minor cu vârsta între 12 și 16 ani sau când diferența de vârstă între persoana abuzată și agresor este de cel puțin 4 ani, iar vânzarea sau cumpărarea copiilor și difuzarea materialelor cu privire la exploatarea sexuală a minorilor sunt pedepsite.

Așadar, conform legislației americane „consumul de prostituție” se pedepsește. Se pare însă ca aplicarea legislației în vigoare nu funcționează și în zonele de conflict unde staționează trupele americane. Prezența acestor trupe internaționale de menținere a păcii în zonele de conflict din Balcani, cu un mare potențial de cumpărare a „serviciilor”, a dus la înflorirea pieței de trafic de femei în regiune. La acest fenomen contribuie și corupția și incapacitatea autorităților locale de a stopa proliferarea traficului de ființe umane. Sursele KFOR precizează că poliția locală din Kosovo nu numai că este incapabilă să stopeze fenomenul traficului, dar că există mulți ofițeri care conduc propriile rețele (cf. cu *Centrul Român pentru Jurnalism de Investigații*). Probleme cu poliția sunt în majoritatea țărilor din Balcani. În Bosnia, spre exemplu, eforturile de combatere a rețelilor de trafic au fost subminate chiar de schimbările premature în organizarea sistemului polițienesc, mai exact, de înlocuirea – în ianuarie 2003 – a Forței de Poliție sub mandat ONU (IPTF) cu una sub mandatul Uniunii Europene (EUPM).

ȚĂRI DE ORIGINE, ȚĂRI DE TRANZIT, ȚĂRI DE DESTINAȚIE. RUTE ÎN BALCANI

Date ale Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM) arată că cei mai importanți exportatori de carne vie înspre Occident sunt Moldova, România, Ucraina și Rusia, urmate de Bulgaria.

Harta 1

Rute de trafic de femei în Balcani

Sursa: Victime ale traficului în Balcani, 2001.

Poziția geografică și situația economico-socială a țării fac din România o importantă țară de origine și tranzit. Cele mai importante rute de trafic încep în România: una care merge spre nord, către Ungaria, cu ramificație spre sud-vest, înspre fosta Iugoslavie și Albania, apoi peste Marea Adriatică, către Italia; cealaltă, care merge direct înspre sud, prin Bulgaria, către Grecia.

În cadrul primei rute, fetele sunt racolate îndeosebi în București și Timișoara, apoi vândute rețelilor sârbești, care le duc mai departe, ori sunt re-vândute în Bosnia, Kosovo sau Muntenegru. Unele fete ajung în Albania și apoi, via Italia, în țări din vestul continentului. Cel de-al doilea traseu începe din România și continuă prin Bulgaria înspre Grecia. În Bulgaria, multe dintre fete sunt oprite și apoi re-vândute diferitelor rețele din Macedonia, Albania sau Italia. Conform statisticilor OIM, principalele țări de destinație ale femeilor traficate sunt: Macedonia (26%), Bosnia Herțegovina (21%) și Italia (14%).

În 2003 (Conform Raportului Statelor Unite privind combaterea traficului de persoane din 2004), țările noi ale traficului de persoane au inclus Spania, Portugalia, Olanda, Austria, Franța, Germania, Italia, Marea Britanie și Ungaria. Din 2003, rutele de trafic s-au schimbat și datorită noilor politici care permit cetățenilor români să circule în țările Uniunii Europene fără viză, ceea ce a condus la o creștere a numărului victimelor traficate în țările Europei occidentale.

Granițele permissive ale Macedoniei și Albaniei, lipsa controlului la frontieră, precum și corupția organelor de control au facilitat traficul de persoane pe aceste rute. Date ale OIM arată că cele mai multe victime care ajung în Albania sunt prinse la trecerea Mării Adriatice, către Italia. Raportul OIM pe anul 2001, dedicat

victimelor traficului de persoane în Balcani, arată că rutele prostituției trec prin porturile albaneze Vlora și Durres, având ca destinație finală Italia. Odată ajunse aici, riscurile la care sunt supuse fetele nu se reduc. Conform datelor oficiale ale Ministerului Italian de Interne, acum doi ani, nu mai puțin de 168 de prostituate străine (îndeosebi din Albania și Nigeria) au fost ucise, majoritatea de către „peștii” lor. Problema nu este de dată recentă, căci în 1998 autoritățile de la Roma au decis modificarea Legii pentru persoanele străine, în așa fel încât persoanele ajunse în Italia pentru a fi exploatate sexual să poată beneficia de asistență medicală. În perioada martie–decembrie 2000, nu mai puțin de 20% dintre persoanele care au beneficiat de asistență erau sosite din Albania. Prin urmare, Albania este o țară de tranzit-cheie către lumea occidentală.

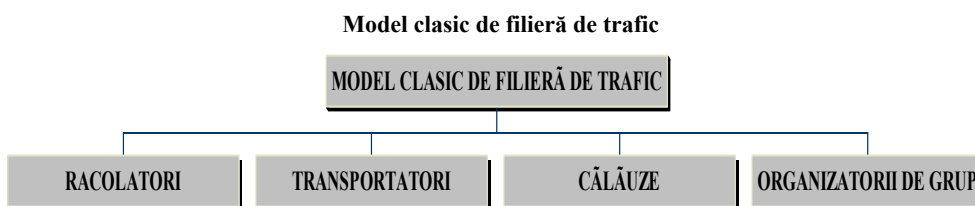
La fel și Macedonia, care are cele mai numeroase granițe comune dintre toate statele balcanice, iar în plus, relieful muntos și punctele de vamă prost echipate fac din această țară un loc ideal pentru traficanții de carne vie. Se spune că granița dintre Kosovo și Macedonia este cea mai permeabilă din întreg spațiul est-european.

Rețele de traficanți

Rețelele de trafic de persoane reprezintă grupări de interese care depășesc divizările etnice. Ele sunt, cel mai adesea, grupuri bine organizate, care au colaborat și înainte, făcând comerț ilegal de droguri sau de arme. Asta nu înseamnă că nu există și traficanți pe cont propriu.

Filierele de trafic sunt organizate, în general, după un model clasic: **racolatorii**, adică cei care racolează victimele, în general promițându-le o slujbă în Occident, **transportatorii**, cei care se ocupă de transportul victimelor până la graniță, **călăuzele**, cei care se ocupă de trecerea ilegală a frontierelor și **organizatorii de grup**, cei care organizează racolarea, transportul și vinderea victimei, adică cei care supravezează întregul proces de trafic. (vezi Figura 1).

Figura 1

Sursa: Victime ale traficului în Balcani, 2001.

Există două categorii de proxeneți:

a. cei care sunt doar **combinatori**, intermediind relația prostituată – client, în mod ocazional. Se regăsesc mai ales în plan intern, dar și profitând de anumite cunoștințe din străinătate. De regulă, practică foarte puțin această activitate și nu doresc să o continue;

b. cei care sunt **profesioniști**, consideră că sunt utili societății, întrucât există oameni care doresc să se prostitueze (fie ca prostituate, fie clienți ai acestora) și nu doresc să renunțe la această activitate, care aduce un bun profit material. Ei reprezintă majoritatea. Între ei există și multe femei, foste prostituate, care profită de experiență și relații.

Traficanții profesioniști se îndreaptă din ce în ce mai mult către traficul internațional, acesta fiind mai bine remunerat, chiar dacă mai riscant. Recurg la metode diferite de racolare a victimelor, de la abordări diferite și explicite, la false promisiuni ale unor locuri de muncă în străinătate. Cel mai adesea, dovedesc un comportament dur față de femeile traficate.

Se constată o tendință de deplasare a fenomenului prostituției din sfera internă în cea a criminalității transfrontaliere. Este o activitate care se profesionalizează din ce în ce mai mult, o dată cu creșterea gradului de organizare a rețelelor de proxeneți. Aceștia își aleg piața în funcție de nivelul de trai al țării-țintă, ca și de mentalitatea, tradusă în legislație și acțiuni concrete ale factorilor de decizie, de la un moment dat, din acea țară. De asemenea, în plan intern, se proliferază organizarea prostituției în rețele conduse de proxeneți. Chiar dacă se întâlnesc multe „liber-profesioniste”, cea mai mare parte dintre acestea și-au început activitatea sub „protecția” unui proxenet.

Organizarea prostituției presupune și un grad din ce în ce mai ridicat de escamotare sub aparența legii. În acest context, se poate vorbi despre proliferarea agențiilor de fotomodele, de impresariat artistic, oficii matrimoniale și agenții de plasare a forței de muncă în străinătate, însă în spatele multora dintre acestea se desfășoară activități de prostituție și proxenetism.

Raportându-ne la diversitatea și calitatea acestui fel de organizații, putem conchide că, pe de o parte, unele agenții vor promova în continuare un segment al prostituției „de lux” asupra căruia nu se va putea interveni semnificativ, deoarece servește o clientelă cu anumite poziții sociale, care își va menține o piață a favorurilor sexuale, iar prostituatele din această categorie vor fi dispuse să ducă o astfel de viață; pe de altă parte, se poate interveni eficient în activitatea celor care racolează fete pentru prostituție, prin promisiuni false de locuri de muncă în străinătate, pentru că este vorba de femei traficate, de cele mai mult ori, împotriva voinței lor, obligate prin mijloace violente (psihice și fizice) să se prostitueze.

Traficanții proxeneți nu sunt, de regulă, la limita subzistenței, ci practică această activitate pentru a-și majora câștigurile.

Războaiele din ultimul deceniu au făcut din Balcani un adevărat rai pentru traficanți. Controalele la granițe au devenit superficiale, iar comunități umane întregi au fost sărăcite sau nevoite să se confrunte cu renunțarea la codurile morale rigide, caracteristice regimurilor comuniste. În întreaga regiune balcanică, punctele de control vamal sunt, cel mai adesea, prost echipate, iar funcționarii, ușor de corupt. La fel de lesne se pot obține pașapoarte false, ori se pot contraface vize de călătorie.

Din cele 826 de fete ajutate de OIM în intervalul mai 2001 – decembrie 2002, 590 (circa 77%) se aflau în Kosovo, Bosnia și Muntenegru. Sunt mai multe metode de recrutare a fetelor. Una dintre ele constă în folosirea anunțurilor în ziare, unde se promet fie slujbe necalificate, precum cea de chelneriță, fie căsătorii cu cetățeni occidentali.

După ce fetele sunt ademenite, traficanții le confiscă pașapoartele, apoi le obligă să se prostitueze. Situațiile-limită la care sunt expuse fetele pot fi: luarea documentelor de călătorie, profitarea de dificultățile generate de necunoașterea limbii, folosirea violenței, folosirea diverselor forme de amenințare (fotografii și filme compromițătoare făcute în secret, represalii împotriva familiilor, șantajul, amenințarea cu moartea), lipsirea de hrană, obligarea la consum de droguri, privarea de libertate. Mai rar, unele dintre ele reușesc să scape. Numai că multe sunt, în cele din urmă, re-capturate de către traficanți sau urmărite și amenințate chiar și în centrele de adăpost.

Măsuri întreprinse pentru stoparea fenomenului traficului de femei

Legislație

O primă măsură care se ia pentru rezolvarea unei probleme sociale este cea legislativă. Astfel, avem: legislația internațională și cea națională, care se adaptează la cea internațională.

În legislația internațională există un prim acord, din 18 mai 1904, privind traficul de femei, semnat de 18 state: ***Acordul internațional de la Paris cu privire la reprimarea traficului de femei***. Acesta a fost urmat, șase ani mai târziu, de ***Convenția internațională din 4 mai 1910 cu privire la reprimarea traficului de femei***, la care au aderat 34 de state. După cum se vede, traficul de femei a fost considerat, pe plan internațional, o problemă ce necesită intervenție, încă de la începutul secolului 20.

După anii '90 când, după cum am văzut, fenomenul a luat o amploare deosebită, în Europa au apărut nenumărate reglementări la nivel european, care au rol de combatere a traficului de femei. Astfel avem:

- **Recomandarea Consiliului European 11 (2000)**, care cuprinde măsuri ce trebuie să se întreprindă în scopul combaterii traficului de ființe umane cu scopul exploatării sexuale.

- **Recomandarea 1545 (2002)**, ce are prevederi ce vizează campaniile împotriva traficului de femei.

- **Decizia-cadru (2002/692/jha) a Consiliului European**, asupra combaterii traficului de ființe umane.

- **Cartea Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene art. 5 (3)**, prin care se interzice traficul cu ființe umane.

- Datorită amploarei pe care o luase traficul de persoane, în ianuarie 2001 s-a elaborat **Strategia Balcanică** privind traficul cu ființe umane. Această strategie a fost

realizată de Organizația Internațională privind Migrația (OIM), care are ca obiectiv principal stoparea migrației ilegale, protejarea persoanelor traficate, în momentul în care acestea sunt prinse și reintegrarea acestora. La întâlnirea ce a avut loc între Consiliul UE și țările candidate, în 28 septembrie 2001, au fost elaborate douăsprezece măsuri de combatere a traficului, unele dintre acestea constituindu-le:

- cooperarea activă operațională;
- organizarea de campanii de informare și
- furnizarea de servicii de asistență socială, a victimelor.

• În **Declarația de la Bruxelles**, septembrie 2002, se precizează scopul dezvoltării cooperării europene și internaționale, măsurile concrete și cele mai bune practici de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, traficul de ființe umane fiind pus aici în legătură directă cu exploatarea sexuală, sclavie și privare de libertate. În această Declarație se precizează, pentru prima dată, nevoia de colaborare între țările de origine, cele de tranzit și cele de destinație pentru stoparea acestui fenomen.

• În anul 2002, apare **Protocolul de la Palermo pentru Prevenirea, Stoparea și Pedepsirea Traficului de ființe umane**, în special femei și copii, supliment la Convenția ONU împotriva Crimei Organizate Transnaționale.

• În urma Consiliului Uniunii Europene din 20 octombrie 2003, apare **inițiativa privind combaterea traficului de ființe umane**, în special de femei, în care se cere elaborarea unor măsuri concrete de combatere a traficului și se evidențiază nevoia de furnizare de date reale, aceasta realizându-se prin implicarea în această luptă atât a statelor-membre cât și a celor în curs de aderare. De asemenea, se precizează nevoia de suport și protejare a victimelor traficului, în concordanță cu legile naționale, pentru a face posibilă înapoierea în țările de origine, în siguranță. Se alocă fonduri speciale pentru asistarea victimelor, pentru prevenție și reintegrarea lor în societate. Traficul este definit aici, nu numai ca o formă de sclavie și exploatare sexuală, cât și ca disprețuire a drepturilor omului.

Pe **plan național**, avem:

• **Legea 678/2001** privind prevenirea și combaterea traficului de persoane. Această lege definește traficul ca fiind: recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea sau primirea unei persoane, prin amenințare, violență sau prin alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate, sau profitând de imposibilitatea acelei persoane de a se apăra sau de a-și exprima voința, ori prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării acestei persoane și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi (art. 12). Traficul este pedepsit penal, în România, conform acestei legi. Traficul de ființe umane constituie o violare a drepturilor persoanei și o atingere a demnității și integrității acesteia, conform acestei legii.

Legea prevede că, pentru o luptă eficientă împotriva traficului de persoane, autoritățile, instituțiile publice, organizațiile neguvernamentale și alți reprezentanți

ai societății civile vor desfășura o activitate susținută de prevenire a traficului de persoane, în special de femei și copii (art. 3).

Se evidențiază nevoia aplicării unor măsuri speciale de integrare pe piața muncii a persoanelor cu risc ridicat de a fi traficate, în special pentru femeile din zonele defavorizate și pentru persoanele marginalizate social (art. 6). Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, împreună cu Ministerul Finanțelor Publice studiază oportunitatea elaborării unor măsuri de stimulare a agenților economici, care să angajeze atât persoane cu risc ridicat de a fi traficate cât și victime ale traficului, care au absolvit cursuri de formare profesională, făcând propuneri, în acest sens. În prezenta lege se pedepsește și traficul de tranzit realizat pe teritoriul României

După cum putem vedea, se cere implicarea mai multor ministere în combaterea și prevenirea traficului: Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Administrației Publice, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul de Interne, Ministerul Justiției și Ministerul Public. Nu au fost specificate atribuțiile fiecărui minister în prevenirea și combaterea traficului de persoane. Din acest motiv, nu putem discuta de acțiuni comune de combatere a fenomenului inițiate de ministere. Putem vorbi, mai degrabă, de acțiuni individuale ale diferitelor autorități implicate în stoparea traficului de persoane. Cooperarea interministerială în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane a fost reglementată, mai bine, în Planul Național de Acțiune împotriva Traficului de Persoane.

Din păcate, normele acestei legi au fost aplicate abia din martie 2003, la aproape doi ani de la adoptarea legii. Acest fapt a avut implicații serioase asupra victimelor, care erau acuzate de prostituție, dacă refuzau să depună mărturie împotriva traficantilor.

- În decembrie 2000, România a semnat **Convenția ONU privind combaterea criminalității organizate internaționale** și două **Protocoale** privind traficul cu persoane, respectiv pentru prevenirea, suprimarea și pedepsirea traficului cu persoane.

Protocolul menționat, articolul 3, definește ca trafic de persoane: „recrutarea, transportul, transferarea, îmbarcarea sau primirea de persoane, prin folosirea amenințării sau a forței ori altei forme de coerciție, de răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere ori a poziției de vulnerabilitate sau de dare ori primire de bani sau foloase pentru obținerea consimțământului unei persoane de a avea controlul asupra altei persoane, în scopul exploatării. Exploatarea va include, cel puțin, exploatarea prostituției ori a altor forme de exploatare sexuală, munca forțată sau servicii, sclavie sau practici similare sclaviei, servitute ori transplant de organe”. Consimțământul victimei pentru exploatare intențională este irelevant, dacă au fost folosite oricare din procedeele de mai sus.

- În baza acestui protocol s-a elaborat **Planul național pentru prevenirea, combaterea și sancționarea traficului de persoane**, la care participă principalele autorități guvernamentale (ministerele precizate în legea 678/2002) și autoritățile neguvernamentale, implicate în acest domeniu. În România, funcționează 20 de ONG în domeniul traficului cu ființe umane, printre care: OIM (Organizația Internațională

pentru Migrații), Fundația *Artemis*, Fundația *Estuar*, *Pro Familia*, SEF, *Generația Tânără*, *Asociația Femeilor din România*, *Asociația Alternative Sociale* din Iași, *Salvați copiii*, *Conexiuni* din Deva, *Sinergii*, *Avicena* Bacău, ANMRF Brăila. Din păcate, există doar șase adăposturi pentru victimele traficului de ființe umane.

Obiectivele planului sunt:

- stabilirea cauzelor traficului;
- măsuri pentru prevenirea și incriminarea acestuia;
- returnarea și reintegrarea victimelor;
- stabilirea unor sisteme naționale de monitorizare;
- cooperarea internațională și regională;
- identificarea cauzelor traficului de persoane;
- stabilirea grupurilor de risc și
- implicarea opiniei publice și mass-media în combaterea traficului de femei.

În traficul cu femei este nevoie de un răspuns prompt, printr-o legislație eficace și o combatere reală a acestui fenomen, care afectează atât imaginea României în lume, cât și credibilitatea politicii de respectare a drepturilor omului și de protejare a cetățeanului.

A fost înființat un grup de lucru inter-ministerial în domeniul combaterii traficului de ființe umane, cu scopul de a asigura coordonarea diferiților actori politici, cu responsabilități în implementarea Planului Național de Prevenire și Combatere a Traficului de Persoane. Rezultatele aplicării acestui plan sunt mai mult decât modeste, deoarece, după cum declara un reprezentant al ONG, autoritățile implicate nu își cunosc cu exactitate atribuțiile în acest domeniu. În plus, lipsa fondurilor necesare a determinat nerealizarea unor acțiuni stabilite, cum ar fi serviciile publice de reabilitare a victimelor. În plus, tot datorită lipsei fondurilor, cele nouă adăposturi pentru victimele traficului nu funcționează.

Alte măsuri întreprinse pentru combaterea cauzelor și efectelor traficului de femei

• **Legea 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă** prevede dreptul cetățeanului de a-și alege liber profesia și locul de muncă și protecția persoanelor cu risc de șomaj. Această lege cuprinde anumite măsuri de stimulare a creării de noi locuri de muncă, oferite angajatorilor. Putem spune că această lege contribuie la reducerea efectelor uneia dintre cauzele traficului de femei, respectiv ale șomajului.

• **Planul Național Anti-Sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale.** Obiectivul central al planului este acela de a stimula includerea în strategiile sectoriale a unor obiective specifice de prevenire/absorbție a sărăciei, de promovare a incluziunii sociale. Astfel, prin acest plan se încearcă combaterea uneia dintre principalele cauze ale traficului de femei, respectiv – nivelul de trai.

• **Legea 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale,** prevede instituirea unor măsuri pentru evitarea degradării nivelului de trai și

păstrarea demnității tuturor cetățenilor. Totodată, legea prevede garantarea accesului efectiv, în mod deosebit al tinerilor, la drepturi elementare și fundamentale, cum sunt: dreptul la un loc de muncă, la o locuință, la asistență medicală, la educație, precum și instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a marginalizării sociale și mobilizarea instituțiilor cu atribuții în domeniu.

- **Programele de asistență socială**, cele mai multe realizate de ONG care funcționează în România. Aceste programe presupun: adăposturi pentru victime, asistare psihologică, programe de recalificare și reintegrare socială.

- **Campaniile de informare** realizate de către OIM pentru a preveni eventualele victime de pericolul reprezentat de traficul de persoane, precum și pentru sensibilizarea opiniei publice. Din păcate, acestea sunt foarte puține.

- Realizarea unor colaborări cu celelalte țări, în urma semnării **Convenției ONU privind combaterea criminalității organizate internaționale și a celor două Protocoale privind traficul cu migranți, respectiv pentru prevenirea, suprimarea și pedepsirea traficului cu persoane**. Astfel, autorități internaționale (ca de exemplu Interpolul) realizează acțiuni pentru desființarea rețelelor de trafic, cu colaborarea mai multor țări.

Una dintre strategiile adoptate pentru contracararea fenomenului de trafic de ființe umane este întărirea cooperării regionale. Primii pași au fost deja făcuți. În septembrie 2002, Inițiativa Sud-Est Europeană pentru Combaterea Crimei Transfrontaliere (SECI), un centru cu sediul la București, a lansat prima inițiativă zonală de combatere a traficului de persoane. Având numele de cod *Mirage*, inițiativa presupune colaborarea forțelor de poliție din zece țări, printre care Albania, Bosnia, Bulgaria, România, Croația, Macedonia, Grecia și misiunea ONU în Kosovo. Până în ianuarie 2003, operațiunea *Mirage* a presupus organizarea a peste 20 de mii de raiduri în cluburi de noapte, discotecă, restaurante sau puncte vamale din întreaga regiune balcanică. Au fost, astfel, identificate 237 de victime ale traficului de persoane, iar 293 de criminali au fost arestați. Dar dacă *Mirage* a fost o acțiune cu efect limitat, ea a arătat, în schimb, cât de corupte sunt sistemele polițienești din majoritatea statelor balcanice. Nu de puține ori s-a descoperit că ofițeri de poliție sunt direct implicați în organizarea și coordonarea rețelelor de trafic. Este o concluzie gravă, dar care arată de unde trebuie început pentru a se reuși eficient combaterea acestui flagel, numit traficul de carne vie.

Potrivit unei surse MEDIAFAX, Chestorul Damian Miclea, directorul Direcției Generale de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog, a declarat că în primele opt luni ale anului 2003, 190 de grupuri care se ocupau de traficul de ființe umane au fost anihilate. Potrivit aceleiași surse, 880 de persoane au fost cercetate în legătură cu această infracțiune, din care 173 au fost arestate.

În anul 2003, polițiștii de frontieră au depistat 25 de filiere de trafic de carne vie cu 72 de traficanți (11 străini și 61 români), peste 500 femei traficate pentru prostituție și 473 persoane traficate pentru cerșetorie, conform Ministerului Administrației și Internelor. Sub incidența legii 678/2001, poliția a arestat, în 2003, 187 de persoane și a

neutralizat 283 de rețele criminale specializate în traficul de persoane (cf. Raportului Statelor Unite privind combaterea traficului de persoane – 2004).

Potrivit poliției de frontieră, traficanții practică în continuare metoda legală pentru a ieși din țară, declarând la vamă că scopul călătoriei este unul turistic. Persoanele traficate sunt cetățene române sau din Republica Moldova, iar proxeneții – cetățeni români, sârbi, italieni, germani.

După obținerea dreptului de a călători fără viză în spațiul Schengen, nu s-au schimbat metodele de racolare și nici rutele de deplasare, însă tinerele românce sunt scoase legal din țară, sub pretextul unei vizite în străinătate și sunt însoțite îndeaproape până în țara de destinație de către racolatori, unde sunt „predate” unor patroni de cluburi de noapte. Pentru a nu întâmpina greutăți, traficanții sponsorizează fetele, în vederea obținerii documentelor de călătorie (pașaport, asigurare medicală, sumele în valută pe care trebuie să le prezinte la trecerea frontierei de stat), asigurării transportului și chiar achiziționării unei garderobe „corespunzătoare”. În același mod, s-a procedat și cu persoanele transportate în străinătate pentru practicarea cerșetoriei, ajungerea în țara de destinație fiind aparent legală, cu consimțământul victimelor și al traficanților.

Alte măsuri care ar trebui întreprinse pentru combaterea fenomenului

Traficul de femei este un fenomen care, în ultimii ani, a luat o amploare foarte mare. Din punct de vedere legislativ, au fost adoptate o serie de reglementări care să conducă la prevenirea și combaterea fenomenului. Însă nu este de ajuns, deoarece fiind un fenomen care aparține crimei organizate, este greu de controlat. Alte acțiuni care ar trebui realizate cu scopul prevenirii și combaterii traficului de persoane sunt enunțate în continuare.

- În scopul reducerii efectelor negative ale traficului asupra victimelor, trebuie realizate programe de asistare a acestora. În acest sens, se cere angrenarea ONG în activități de consiliere, asistență și reinserție profesională a persoanelor traficate. Pe lângă aceasta, trebuie să fie constituite centre de primire cu personal specializat pentru victimele traficului. Victimelor traficului de femei trebuie să le fie asigurată asistența medicală, psihologică, socială și legală. Din păcate, numărul ONG care se ocupă de această problemă, respectiv care oferă asistență victimelor traficului de persoane, este foarte mic la noi în țară.

- După cum am văzut, unul dintre factorii facilitatori ai traficului este expunerea fetelor la „povești de succes”. Astfel, ar fi necesară realizarea unor campanii de informare a opiniei publice cu privire la efectele nocive ale traficului. Această campanie poate avea un dublu efect: de informare și de sensibilizare a opiniei publice. Deși acest fel de campanie a fost realizat, ea a fost de scurtă durată și insuficientă. Aceste campanii pot fi corelate cu schimburi de informații, pentru a crește conștientizarea acestei probleme de către politicienii și liderii locali, care ar putea acționa pentru combaterea și prevenirea fenomenului.

- Deși există cadrul legal, persoanele implicate în stoparea și prevenirea acestui fenomen nu sunt suficient de instruite. Este necesară o pregătire și

informare corectă a personalului implicat în protecția victimelor traficului, ca și a celor care întreprind acțiuni de combatere a traficului.

- Educația constituie una dintre cauzele traficului de femei. Este necesară folosirea sistemului educațional ca mijloc de informare cu privire la pericolul victimizării și la mijloacele de prevenire a acestuia.

- După cum am văzut, pe lângă instituțiile publice trebuie să fie implicate în combaterea traficului și organizațiile neguvernamentale. Se cere colectarea și schimbul de informații între instituțiile publice și organismele private implicate în protecția victimelor traficului de femei, cu respectarea anonimatului victimei și a confidențialității. În plus, este necesar să se cunoască de către fiecare structură atât propriile competențe, cât și responsabilitățile celorlalte organizații cu care colaborează, în vederea evitării unor disfuncționalități.

- O altă măsură care trebuie întreprinsă este asigurarea exercitării drepturilor victimelor în cursul procedurilor judiciare, cu respectarea vieții private a acestora și asigurarea condițiilor speciale (de audiere), de natură să diminueze efectele traumatizante și să sporească credibilitatea declarațiilor victimelor.

BIBLIOGRAFIE

1. Centrul de resurse juridice, Center for Advanced Legal Studies, Ministerul de Interne, *Traficul de persoane. Traficul de femei și copii*, lucrare realizată cu ocazia Forumului regional România – Iugoslavia privind Promovarea cooperării în prevenirea și combaterea traficului de persoane, București, iulie 2001.
2. Lăzăroiu, Sebastian, *Trafic de femei – o perspectivă sociologică*, în „Sociologie românească”, nr. 2/2000, București.
3. Institutul de cercetări în domeniul muncii și protecției sociale, *Rapid Assessment Survey on Human Trafficking from Romania for Purposes of Labor and Sexual Exploitation*, București, 2003.
4. OIM, Lăzăroiu, Sebastian, Alexandru, Monica, *Who is the next victim? Vulnerability of young romanian women to trafficking in human beings*, București, 2003.
5. OIM, *IOM Counter Trafficking Strategy for the Balkans and Neighbouring Countries*, 2001.
6. OIM, *Victims of Trafficking in the Balkans. A study of trafficking in women and children for sexual exploitation to, through and from the Balkan Region*, 2001.
7. OIM, *Stability Pact for South Eastern Europe*, ICMC, Viena, *First Annual Report on Victims of Trafficking in South Eastern Europe*, 2003.
8. Consiliul Uniunii Europene, 29 noiembrie 2002, *Declarația de la Bruxelles privind prevenirea și traficul de ființe umane*.
9. ILO, IPEC, *Rapid Assesment of Trafficking in Children for Labor and Sexual Exploitation in Romania*, cercetare realizată de ICCV și *Salvați copiii* România, București, 2004.
10. HEUNI/ Martti Lehti, *Trafficking in women and children in Europe*, Helsinki, 2003.
11. *Legea 678/2001*, privind prevenirea și combaterea traficului de persoane.
12. *Legea 76/2002*, privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă.
13. *Planul Național Anti-Sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale*.
14. *Legea 116/2002*, privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale.
15. www.iom.org.
16. www.europaeu.int.
17. www.crj.ro.
18. www.sens.org.ro.